

JOAN TAULER PALOMERAS (1879-1959). ELOGI DELS ACTORS SECUNDARIS O DE LA FONTANERIA POLÍTICA

ARNAU GONZÀLEZ I VILALTA
Universitat Autònoma de Barcelona

Article lliurat el 30 de desembre de 2015. Acceptat el 4 de març de 2016

RESUM

Joan Tauler i Palomeras (Figueres, 1879 - Barcelona, 1959). Advocat empordanès, polític d'esquerrres i nacionalista, cap de la Minoria parlamentària d'ERC a la cambra catalana, magistrat del Tribunal de Cassació de Catalunya i secretari general d'ERC però, sobretot, amic i secretari personal de Lluís Companys. Fou una d'aquelles figures transparents quasi invisibles que feren funcionar la maquinària interna d'ERC durant la Segona República i el primer exili.

PARAULES CLAU

Jurista, Fidelitat, burocràcia de partit.

Joan Tauler Palomeras (1879-1959). In praise of supporting actors or the plumbing in politics

ABSTRACT

Joan Tauler i Palomeras (Figueres, 1879 - Barcelona, 1959). Lawyer, left-wing politician and Catalan nationalist, leader of the parliamentary minority of the ERC party in the Catalan parliament, magistrate of the Catalan Court of Cassation and General Secretary of ERC but, above all, friend and personal secretary to President Lluís Companys. Tauler i Palomeras was one of tho-

se transparent, almost invisible people behind the workings of ERC's internal machinery during the Second Republic and the first exile.

KEYWORDS

Lawyer, loyalty, party, bureaucracy.

INTRODUCCIÓ: UN CARÀCTER CLAR

El món del cinema ha vingut a consagrar en forma de premis entre els intèrprets i actors una figura sempre necessària, però sovint en un segon pla: els actors secundaris. Aquells personatges que, tot i no desenvolupar el rol de protagonistes, esdevenen necessaris i a vegades imprescindibles per narrar la història del film. Evidentment, aquesta figura, també present en la literatura, és el fidel reflex de la vida real de les societats humanes. Què seria de Sherlock Holmes sense Watson, d'Hercule Poirot sense el capità Arthur Hastings o del Quixot sense Sancho Panza. Fins i tot, en un entorn de ficció més proper com és la sèrie nord-americana *The Simpsons* es creà un personatge anomenat Actor secundari Bob en la seva traducció castellana (*Sideshow* en anglès), sempre a l'ombra del pallasso Krasty però en aquest cas secundari involuntari i ressentit. Uns, els primers encarnen la genialitat, el cop d'efecte i el lideratge carismàtic; els altres –excepte Bob– el senderi i la calma necessària per conduir els protagonistes cap al «bon camí». I és que en tota societat complexa, especialment en les seves manifestacions polítiques o culturals, localitzem aquells noms que des d'una filera una mica allunyada del centre dels focus s'erigeixen en acompanyants clau per entendre com funciona tot plegat. D'aquells que el periodisme ha decidit anomenar els *fontaners* de la política. Homes i dones que no apareixen mai als mitjans de comunicació, allunyats de la llum –potser transparents o invisibles–, però amb un pes molt gran en el dia a dia del funcionament de l'Administració i els partits polítics. Perquè no tot pot girar al voltant de les figures sempre estudiades dels presidents, primers ministres, dictadors o generals. No obstant que això sigui així, els historiadors sovint passem de puntetes per davant d'aquests actors secundaris sense fer-ne cas. Certament, la seva presència boirosa ens dificulta la tasca de manera intencionada i el pas del temps hi acaba de fer la seva feina. De vegades, senzillament no hi ha gaire rastre documental,

mentre que d'altres cal gratar la superfície per descobrir-ne les dades més elementals. En aquest sentit, si ens situem als anys trenta del segle xx i focalitzem la nostra atenció en la formació política més important de la Catalunya d'aquell període, és a dir, Esquerra Republicana de Catalunya (ERC), podrem establir una llarga nòmina de secundaris certament oblidats. De fet, podríem dir, fins i tot, que Esquerra fou un partit de secundaris amb un equip de fontaners més o menys coneguts o quasi anònims. Personatges de segona o tercera fila en la seva exposició pública però essencials per entendre el funcionament d'un partit sense una estructura consolidada. Un partit fundat a cuita-corrents el març de 1931 i que gairebé assoliria el monopoli del poder polític del país durant el règim que s'allargaria fins al 1936 en pau –relativa– i fins al febrer de 1939 en guerra. Una força l'estudi de la qual –encara per acabar– ens parlarà d'una enorme bicefàlia pel que fa referència al lideratge entre els dos presidents de la Generalitat: Francesc Macià (març 1931 - desembre 1933) i Lluís Companys (gener 1934 - octubre 1940). Unes primeres espases que eclipsen tota la resta però que encara deixaran espai per als Ventura Gassol, Josep Dencàs, Joan Casanovas o Josep Tarradellas. Per als que foren consellers de la Generalitat o alcaldes de Barcelona com Jaume Aiguader o Carles Pi i Sunyer, però que es van perdre en la boira quan del que es parla és dels diputats quasi oblidats i, encara més, dels que feien funcionar el partit per dins. Aquells polítics que no feien soroll, que no volien aparèixer mai però que sempre hi eren per exercir de puntals de la vida orgànica del partit i de les institucions. I precisament en el cas que m'ocupa en aquest text ens trobem amb un cas paradigmàtic de totes aquestes consideracions: Joan Tauler i Palomeras (Figueres, 12 de novembre de 1879 - Barcelona, 17 d'abril de 1959). Advocat empordanès, polític d'esquerrers i nacionalista, cap de la Minoria parlamentària d'ERC a la cambra catalana, magistrat del Tribunal de Cassació de Catalunya i secretari general del partit però, sobretot, amic i secretari personal de Lluís Companys. I serà aquest darrer aspecte el que li donarà vida en els llibres de memòries i d'història i no pas la seva llarga trajectòria en defensa dels sectors més desafavorits de la Barcelona de principis del segle xx, ni la seva tasca grisa i bruta dins d'Esquerra als anys trenta i quaranta –ja a l'exili francès– quan tot semblava que es decidia a la direcció. Un fontaner en tota regla si acceptem, això sí, que realment fou conegut en el seu moment.

En aquest sentit, els historiadors hauríem de fer una certa autocrítica i preguntar-nos com és que no sabíem res de Tauler. D'aquell diputat i advocat que trobem citat en desenes de cartes de l'exili dels anys quaranta a França, de la

premsa dels trenta a Barcelona i de manera escadussera en llibres escrits ja als anys setanta. Com pot ser que una persona que desenvolupà càrrecs de tan alta importància no hagi deixat un rastre major, però sobretot, més precís. Perquè en analitzar la seva trajectòria amb un primer cop d'ull el que trobem és això: falta de concreció, manca de dades precises. Segurament, el fet de no haver-se casat mai ni haver tingut descendència l'abocaren a l'oblit en els moments de recuperació de la democràcia posteriors al 1975. No obstant això sigui així, indagant en els arxius i la premsa de la primera meitat del segle xx podrem desbrossar el que hi ha d'anonimat buscat i el que hi ha d'una història que enlaira els uns i arracona els altres. Producte de la documentació localitzada, i com a conclusió inicial, podrem establir que Joan Tauler era d'aquelles persones a qui agradava la segona fila, d'aquelles que no ambicionaven arribar dalt de tot. D'aquells homes que movent-se enmig del poder i ocupant-ne una parcel·la visible mai no volgueren saltar a la palestra de les primeres figures. Conegut per gairebé tothom a la vida política del país als anys trenta, quaranta i cinquanta –a l'interior i a l'exili–, la seva manca d'ambició aconseguí diluir-lo. En aquest sentit, tal vegada ens hauríem de preguntar si aquesta manca d'ambició manté relació amb la imprescindible presència d'aquestes figures certament anònimes i poc visibles que feien funcionar els mecanismes interns de les organitzacions partidistes, sense les quals els partits no podien respirar. Probablement, si ens ho mirem amb perspectiva, aquesta devia ser la seva màxima aspiració en política. El seu èxit seria precisament que acabés esdevenint un personatge conegut per la pràctica totalitat de la vida política catalana durant tres dècades, tant a Catalunya com a l'exili. I és que sempre hi era, enmig de l'activitat quotidiana d'ERC. Circumstància que potser explicaria les contradiccions ideològiques i el seu dèbil suport als sectors interns, així com també la seva incomoditat en moments determinats de tensió en la formació, ja que el seu objectiu era la continuïtat de l'èxit del partit.

De fet, només qui el conegué personalment ens podria dir exactament com era a tenor dels pocs testimonis que sobre ell existeixen. Sempre Tauler enmig d'una llista d'altres noms en un míting, signant i responent a les cartes dirigides a Companys o exercint d'home de lleis sense cap element propi. Hi era en la vida real, però no del tot en el paper. Element, aquest darrer, que exerceix de notari per certificar qui va existir i qui no. El que no queda escrit i sobreviu a les vicissituds històriques no ha existit, qui resta en milers de papers és candidat a ser rescatat pels historiadors i exaltat en un altar que potser no ocupà mai en vida.

En aquest sentit, en un article aparegut el maig de 1959 a la publicació de la secció departamental d'ERC-Sena a l'exili francès, *Tribuna*, amb motiu de la mort de Tauler, es feia una descripció que ens situa el personatge com una figura prou coneguda dels seus coetanis:

Fervent republicà i demòcrata, Joan Tauler havia lluitat sempre al costat de Francesc Layret i Lluís Companys. Havia estat diputat al Parlament català, magistrat del Tribunal de Cassació de Catalunya i Secretari General d'Esquerra [...]. Aquest darrer càrrec li féu guanyar una gran popularitat car Joan Tauler era un polític fàcilment accessible i havia esborrat del seu diccionari la paraula no.

Retrat que seguia situant allò que el faria passar a la posteritat ni que fos indirectament:

Però la característica més emotiva del desaparegut era la seva fidelitat al President Companys en la lluita que sostingué pel progrés social, per la República i per Catalunya.

I acabava exposant perfectament aquell voler-se apartar en definir-lo com a «Home discretíssim [...]».¹ De fet, al seu sepeli a Barcelona assistiren unes dues-centes persones, tot i que havia deixat dit que no volia que es fes pública la seva mort. Un home discret que uns anys abans –l'agost del 1948–, en un homenatge que li tributaren a l'exili francès les Joventuts d'Esquerra Republicana - Estat Català del Departament del Sena explicava aquesta naturalesa pròpia:

Què és el que jo penso que sóc? No res més que un home de treball; un home modest, un sentimental. Jo sóc pobre; m'he fet treballant, però la meva petita sort l'he posada sempre al servei dels qui treballant no podien defensar-se de les injustícies.

I afegia una pregunta que era i és del tot pertinent: «Explica com s'estranyaven qui-sap-lo perquè el seu nom no sortia després de cap crisi [de Govern de la Generalitat] i malgrat l'amistat que l'unia a Companys». La resposta de

1. «En la mort de Joan Tauler», *Tribuna. Publication Mensuelle Catalane*, núm. 6 (maig de 1959).

la crònica de l'acte afirmava tot responent: «No va demanar mai res i obeí com un soldat disciplinat tant quan el feien Secretari General del Partit, com quan l'elegien diputat o quan el nomenaven Magistrat [...]».² Visió de Tauler que tenien altres dirigents d'Esquerra a França com Víctor Torres, que el definia com el paradigma de la «fidelitat» o Josep Tarradellas, que afegia un nou elogi en dir que mai fou «un interessat, mai no s'ha sentit egoista i sempre s'ha sentit senzillament satisfet complint els deures d'amic i de patriota».³

Qualsevulla diria que Tauler havia estat un tou en política? Un home útil per a qui pogués tenir-lo al costat? Bé, potser les seves descripcions ens posen davant del mirall i ens obliguen a preguntar-nos per la voracitat de la vida política i la complicada localització de figures desinteressades, amb unes posicions ideològiques concretes però sense aquella ambició maliciosa per arribar al poder. O potser com deia Max Weber el 1917 a *La política com a vocació o professió*, aquest és un element necessari o si més no a tenir en compte ja que «qui exerceix la política, aspira al poder; o bé al poder com a mitjà al servei d'altres objectius (ideals o egoistes), o bé al poder “per si mateix” –per gaudir del sentiment de prestigi que dóna».⁴

En definitiva, anem a intentar solucionar una de les carències de la historiografia catalana en un cas concret. I és que com escrivia l'historiador Joan B. Culla en el prefaci de la biografia d'un altre poc conegut polític del període republicà com era Salvador Armendares i Torrent:

Em sembla profundament injust que personatges com Gaspar Armengol, Nicolau Battestini, Joaquim Bilbeny, Pere Cerezo, Josep Fàbrega, Jaume Magre, Francesc Riera, Jaume Sellés, Joan Tauler o Gonçal Yvars siguin avui uns perfectes desconeguts no ja entre la ciutadania, sinó també entre els estudiosos de la República i l'exili, i que costi tant esbrinar-ne les dades més bàsiques.⁵

2. «Joan Tauler rep l'homenatge de la democràcia catalana», *La Humanitat*, París, 2a època, núm. 95 (7 d'agost de 1948).

3. «Joan Tauler...», *La Humanitat*, 7 d'agost de 1948.

4. Max WEBER (2005), *La ciència i la política*, València, Publicacions de la Universitat de València, p. 61.

5. Jaume TORRENT I ORIOL (2006), *Salvador Armendares i Torrent (Malgrat de Mar, 1893 - Mèxic DF, 1964. Metge i polític)*, Barcelona, Parlament de Catalunya - Viena Edicions, p. 11.

Dues imatges de 1933. Retrat aparegut a *La Campana de Gràcia* el 7 de gener de 1933, i segell de diputat.

Imatge de Joan Tauler de l'any 1948. *La Humanitat*, 7 d'agost de 1948.

FORMACIÓ ACADÈMICA, POLÍTICA I ESTABLIMENT A BARCELONA (1879-1931)

Però d'on aparegué aquell home «tot bondat i bonhomia»? Doncs d'una família de Figueres comandada pel que fóra regidor republicà federal de l'Ajuntament de la capital de l'Alt Empordà entre 1894 i 1897, el comerciant Conrad Tauler i Sagrera (Pals, 1866 - Figueres, 1923) i de Mercè Palomeras Costa (? - Barcelona, 1935).⁶ D'una família empordanesa amb els avis paternals Joan Tauler –a qui devia el nom– i Joaquim Sagrera naturals de Pals i, els materns, Francesc Palomeras i Maria Costa de Figueres ambdós. D'una nissaga que sembla que l'impulsaria a entrar en política des de ben jove com explicava ell mateix: «Als 12 anys ja feia eleccions a [...] Figueres».⁷ Per tant, les principals posicions ideològiques li venien per part paterna. Tanmateix, Tauler fill faria molt més que política juvenil o infantil. I és que era un estudiant excel·lent. Així, si seguim la premsa local figuerenca el trobem en el quadre d'honor dels millors alumnes de la ciutat de l'Institut de Figueres en el qual estudià entre el 23 de setembre de 1890 i fins al curs 1894-1895. Allà esdevingué un brillant estudiant. El curs 1891-1892 el localitzem com el segon –amb Menció– en Llatí i Francès;⁸ el darrer any li fou concedit el Premi extraordinari del títol de Batxillerat en obtenir excel·lents en totes les matèries.⁹ De la mateixa manera que obtindria la qualificació d'excel·lent als dos exercicis de grau de batxiller.¹⁰ Acabats els estudis a la seva ciutat natal –el títol li fou concedit el 12 de maig de 1896–, es traslladà a Barcelona per obtenir la llicenciatura de Dret a la Universitat de Barcelona. Allà el seu

6. Extrec les dades familiars de l'expedient de Joan Tauler a la Universitat de Barcelona (Arxiu Històric UB, Expedient J. Tauler Palomeras, núm. 5537) i de les notes sobre les morts dels pares aparegudes a la premsa: «Gasetta local», *La Publicitat*, 17- de gener de 1923; «Muerte de la madre del señor Tauler», *La Vanguardia*, 5 de gener de 1935. Algunes precisions les dec a informacions facilitades per Enric Pujol.

7. «Joan Tauler rep l'homenatge de la democràcia catalana», *La Humanitat*, París, 2a època, núm. 95 (7 d'agost de 1948).

8. «Lista de los alumnos». *El Pensamiento*, 5 d'octubre de 1892.

9. «Cuadro de Honor». *El Ampurdanés*, 29 de novembre de 1895. El seu germà Josep també apareixia com un estudiant prou brillant. Posteriorment, l'única referència que localitzo del germà és que fou un conegut agent de transports i comercial de l'aigua de Rubinat a Sant Feliu de Guíxols.

10. Arxiu Històric UB, Expedient J. Tauler Palomeras, núm. 5.537, Instituto de Figueras. Grado de bachiller 1894-1895, 26 de juny de 1895.

expedient seguiria brillant pel que fa referència a les qualificacions: 13 excel·lents –amb 10 matrícules d'honor–, 4 notables i 1 aprovat. La seva trajectòria universitària no es veié sobresaltada per la crida al servei militar el 1898 que el podria haver portat a la guerra de Cuba però que pogué esquivar.¹¹ Uns anys, des del curs 1895-1896 fins al seu darrer del 1902-1903, en els quals Tauler resideix en tres adreces diferents: el 1895 viu a la Gran Via de les Corts Catalanes, 136, 1r pis; el 1897 a la ronda de Sant Pau, 74 bis, 1r, 2a, i el 1901 al mateix carrer però al número 85, 2n, 2a de la capital catalana. I ressenyo aquesta qüestió perquè fins al 1939 Tauler residí a la segona d'aquelles adreces.

Un cop llicenciat amb el títol expedit el 19 d'agost de 1904 i amb 23 anys d'edat, Tauler es llançava a l'exercici de l'advocacia.¹² I no ho feia entrant en cap bufet de renom que segurament el rebria amb els braços oberts vist el seu expedient, sinó que després de col·legiar-se el 3 d'octubre d'aquell any, demanava per a l'any 1905 el torn d'ofici. Tasca que l'any següent sol·licitava canviar per la d'«abogado de pobres durante el año 1906, y a ser posible el turno de “causes graves”»,¹³ funció en la qual es reiterava el 1907 tot repetint aquest tipus de causes. Un exercici de l'advocacia que exercí des de la planta baixa del mateix edifici on tenia el domicili a la ronda de Sant Pau. Alhora que demanava aquell tipus de casos, s'erigia en un advocat laboralista a disposició dels obrers, com expressava prou bé l'anunci que publicà a la portada de *La Publicidad* durant algunes setmanes de 1906. Un diari en el qual, d'altra banda, exercí de redactor durant uns anys fins que quedà sota el control del Partit Radical d'Alejandro Lerroux el 1906, cosa que provocà el final de la col·laboració amb aquell òrgan de premsa al costat de Companys i altres elements.¹⁴

A partir d'aquests moments, i de manera imprecisa en el temps, l'advocacia compartiria la seva vida amb l'activisme polític. El desembre de 1905 signava, amb altres noms, una nota de suport als articles de José Miró a *La*

11. El seu nom apareixia en la llista de la quinta de Figueres. «Sección oficial. Ayuntamiento de Figueras», *El Regional*, 17 de febrer de 1898.

12. Extrec aquesta informació i la següent sobre la seva vida de col·legiat de l'Arxiu Nacional de Catalunya (ANC), Arxiu del Col·legi d'Advocats de Barcelona (ACAB), Expedient J. Tauler Palomeras, 1904-1959.

13. ANC, ACAB, Expedient J. Tauler Palomeras, 26 de novembre de 1905.

14. Joan TAULER, «Companys, periodista», *La Humanitat*, 15 d'octubre de 1945.

Publicidad, en la qual subscrivia tenir una «fe racional en el definitiu triunfo de la Democracia».¹⁵ D'aquesta manera, si en arribar a la ciutat havia conegut joves polítics i sindicalistes com Francesc Layret o Josep Maria Espanya, en entrar a col·laborar a *La Publicidad* establí amistat amb Eusebi Coromines i Lluís Companys. Secretari de la Unió Republicana de la plaça del Teatre, en contacte amb Salvador Seguí, va ser seguidor de Salmerón i posteriorment entrà en el Bloc Republicà i Autonomista de Companys, Layret i Marcel·lí Domingo. Amistats i coneixences que el marcarien la resta de la seva vida, especialment la del futur president de la Generalitat. Uns anys després, el 1909, era candidat a regidor de l'Ajuntament de Barcelona pel districte V en la Candidatura Autonomista Republicana encapçalada per Conrad Roure i va obtenir l'acta, que mantingué fins a l'any 1911.¹⁶ Concretament, va aconseguir 2.189 vots.¹⁷

Membre del Centre Nacionalista Republicà sorgit d'una escissió de la Lliga Regionalista, el trobem aquí i allà com a regidor i actuant públicament en manifestacions diverses, campanyes electorals i actes de partit, però mai destacant especialment.¹⁸ Potser on despuntà més va ser en la funció de president fundador el març de 1910 del Centre Republicà Autonomista dels Districtes V-VI —ubicat al costat del seu domicili a la ronda de Sant Pau, 80.¹⁹ Orientació partidista que seguí durant els anys posteriors en participar de la fusió del CNR amb altres forces republicanes i d'esquerres de Catalunya per

15. La petita adhesió es publicava darrere de l'article de José MIRÓ «Una opinión», *La Publicidad*, 12 de desembre de 1905. Anava signat, a més de per Tauler, per Gabriel Cantijoch, Emiliano Iglesias, Pedro Miquel, Carles Costa, Francisco Aguirre, Florenci Vilaseca, Rafael Morayta, Nicolás Roig, Ramón Miró, José del Cacho i José M.ª Jordà.

16. «Conceller [sic] barceloní», *La Veu de l'Empordà*, 8 de maig de 1909.

17. *Anuario estadístico de la ciudad de Barcelona* (1917), p. 130.

18. «Mitings» [sic], *El Poble Català*, 10 de desembre de 1909; «Grandiosa manifestació. Prop de 100.000 ciutadans demanen la llibertat dels presos. En el C.N.R.», *El Poble Català*, 17 de gener de 1910; «La manifestació anticlerical», *El Poble Català*, 4 de juliol de 1910. Aquell any 1910 és síndic de la secció de quintes del servei militar del districte I de Barcelona, «La sección de quintas», *La Vanguardia*, 9 de gener de 1910. D'altra banda, cal dir que no trobem més informació de la seva actuació com a regidor ni en l'àmbit biogràfic en el llibre de Cèlia CAÑELLAS; ROSA TORAN (2013), *Els governs de la ciutat de Barcelona (1875-1930): eleccions, partits i regidors: diccionari biogràfic*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona.

19. Santi IZQUIERDO; GEMMA RUBÍ (2009), *Els orígens del republicanisme nacionalista. El Centre Republicà Nacionalista de Catalunya (1906-1910)*, Barcelona, CHCC, p. 333.

confluir en la Unió Federal Nacionalista Republicana. Allà va coincidir per primer cop en una formació política amb Lluís Companys –provinent de la Unió Republicana. Per tant, com a membre del CNR o de la UNFR, Tauler se situava en la línia liberal del catalanisme polític, tot reclamant l'autonomia de Catalunya, el sufragi universal i la proclamació d'una república, d'acord amb el seu lema «Nacionalisme, Democràcia, República», al costat de figures com Ildefons Sunyol, Jaume Carner, Joaquim Lluhi i Rissech o Santiago Gubern i Fàbregas. D'altra banda, cal assenyalar que tot i aquesta entrada en política amb el primer càrrec d'elecció popular, Tauler continua exercint d'advocat, ara ja no de casos greus, alhora que segueix lligat a la seva faceta de col·laborador de premsa.²⁰ El 1912 el trobem implicat en una polèmica interna dins de la UNFR de la qual es derivà la petició de la seva expulsió i inhabilitació per exercir càrrecs públics.²¹ En l'àmbit cultural el veiem com a membre i difusor de la Societat Catalana d'Edicions tot signant un manifest dirigit a l'opinió pública.²² A partir d'aquestes dates, i fins al 1931, les dades són mínimes. L'any 1920 el tornem a trobar com a candidat a regidor als comicis municipals del 8 de febrer, on no obtingué l'acta pel districte V i només aconseguí 536 vots.²³ Mentre que el 1929 el localitzo com a president de la Societat de Caçadors La Torcaz.²⁴ De fet, pel que sembla, era un gran aficionat a la caça i també al billar.²⁵

20. «Tribunales de Barcelona», *La Vanguardia*, 29 de novembre de 1911; «Tribunales de Barcelona. Sala de vacaciones», *La Vanguardia*, 22 d'agost de 1914; «Notas locales» [Asociación de la Prensa Diaria de Barcelona], *La Vanguardia*, 10 de febrer de 1913.

21. «Cròniques. Les vagues. La política de la U.F.N.R.», *Empordà Federal*, 24 d'agost de 1912.

22. «Societat Catalana d'Edicions», *El Poble Català*, 18 de gener de 1911.

23. *Anuario estadístico de la ciudad de Barcelona. Año 1918-1919-1920*, p. 247.

24. *La Vanguardia*, 1 de març de 1929.

25. Així, ho explicava Artur BLADÉ DESUMVILA (2007) en la seva biografia del també caçador Antoni Terré i Escrivà. Vegeu *Cicle de les biografies I. El meu Rovira i Virgili. La vida d'un català excepcional: Antoni Terré, de Móra d'Ebre*, Valls, Cossetània, p. 319-321. Pel que sembla, durant la Guerra Civil Tauler acudí assíduament a la tertúlia organitzada per Antoni Terré, en moltes ocasions acompanyant el president Companys. Pel que fa al billar, Jaume Miravittles en confirmava l'afició, al costat de Companys i Amadeu Aragay, durant la guerra. Vegeu Jaume MIRAVITLLES (1981), *Més gent que he conegut*, Barcelona, Destino, p. 84.

ESQUERRA REPUBLICANA DE CATALUNYA (1931-1934)

«Taules i taules, no hi ha en Tauler. Que és de l'Esquerra».

Poema sobrerrealista d'un dinar sobrerrealista,

El Be Negre, 6 de desembre de 1933

«Ha crescut dos pams, el senyor Tauler.

Diu que vol ésser governador a totes passades»

Impossibles, D.I.C., 21 d'octubre de 1933

La relació de Joan Tauler amb el que seria el seu darrer partit polític, Esquerra Republicana de Catalunya, es forjaria des de l'inici de la formació mateixa. I és que quan a principis de 1931 s'inicià el procés que havia de conduir a la convocatòria de la Conferència d'Esquerres Catalanes en la qual es fundaria ERC, el secretariat organitzatiu s'establiria al Centre Republicà Català del Districte V de Barcelona, del qual Tauler havia estat un dels fundador i n'era el tresorer en aquells moments. Posteriorment, en va ser president des del febrer de 1932 i president honorari el 1934.²⁶ Per tant, militant d'ERC des de la fundació del partit, immediatament exercí diversos càrrecs interns. De totes maneres, tot i ser una figura destacada, si més no en les responsabilitats desenvolupades, no el trobem com a actor amb personalitat pròpia en cap de les monografies bàsiques sobre Esquerra o, per exemple, sobre la vida parlamentària catalana.²⁷ Hi apareix però de passada, com en tantes ocasions. Així, discretament, el novembre de 1931 exerceix de president del Comitè Executiu de la Federació de Barcelona. Mentre participa de la vida interna de la formació com a orador en actes diversos, mai no oblida la memòria dels seus referents ja morts com Fran-

26. «Les entitats catalanistes. El Centre Republicà Català del Districte V», *La Publicitat*, 1 de març de 1931; «Al C.R.C. del districte V», *La Humanitat*, 1 de febrer de 1932; «Nueva Junta Directiva», *Hoja Oficial del Lunes*, 26 de febrer de 1934. Vegeu també Joan PONS (2008), *Un republicà entre faistes*, Barcelona, Edicions 62, p. 30-31.

27. Faig referència, per exemple, a les cites a Tauler que apareixen en obres com Maria Dolors IVERN I SALVÀ (1988-1989), *Esquerra Republicana de Catalunya (1931-1936)*, vol. 1 i 2, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat; Joan B. CULLA (2013), *Esquerra Republicana de Catalunya 1931-2012. Una història política*, Barcelona, La Campana; Ismael E. PITARCH (1977), *Sociologia dels polítics de la Generalitat (1931-1939)*, Barcelona, Curial, o Mercè MORALES (2012), *El Parlament de Catalunya. República, Guerra Civil i Exili*, Barcelona, Base, 2012.

cesc Layret.²⁸ Una vida orgànica que en poques ocasions el situaria en disposició d'expressar les opinions pròpies ni les posicions polítiques. Una d'aquestes ocasions va ser la seva participació en el míting d'ERC organitzat a Figueres amb motiu de la visita del president Macià a principis de novembre de 1931. Allà, més de trenta anys després d'haver-se traslladat a Barcelona, Tauler era quasi un ciutadà anònim, com recollia la premsa local: «S'avança per parlar Joan Tauler en mig de general expectació. Per uns, la desconeixença d'aquest polític fill de la nostra de la nostra ciutat [...]».²⁹ En aquestes comptades oportunitats, Tauler mostra un convenciment absolut en la tasca portada a terme per Esquerra. Es mostra com un home de partit, sempre fidel a la direcció del moment i als líders. A principis de gener de 1932 ho expressava clarament en un acte al centre del partit del districte II de Barcelona en el qual remarcava el seu vessant social:

El seu parlament va ser una vibrant defensa del camí seguit per Esquerra [...], la qual avantposa en el seu programa la justícia social que donarà la pau i la tranquil·litat al poble obrer de Catalunya. Féu una crida als obrers perquè enlloc d'anar-se dividint col·laborin entre tots per l'engrandiment de Catalunya i de la República.³⁰

Al cap d'uns mesos, després de ser nomenat secretari general d'ERC i membre de la Comissió Permanent del Consell Executiu Central,³¹ en un acte d'homenatge conjunt amb Francesc Macià que li tributaria la secció local de la qual era president, Jaume Aiguader establia una divisió entre l'Avi, que representava la «Pàtria», i Tauler, que era el «poble» i l'«Esquerra Catalana».³² En conseqüència, Tauler era vist com la base del partit en contacte absolut amb la societat catalana del moment. Un home modest, tot i anar encadenant càrrecs de responsabilitat i llocs de transcendència interna com ara el de membre de la

28. «A la tomba de Layret», *La Humanitat*, 30 de novembre de 1931; «Al Centre Republicà del Districte V», *La Humanitat*, 21 de desembre de 1931; «Foment Republicà Districte VIII», *La Humanitat*, 17 de març de 1933.

29. «El míting d'afirmació republicana», *Empordà Federal*, 7 de novembre de 1931.

30. «Un míting d'afirmació d'Esquerra», *La Humanitat*, 4 de gener de 1932.

31. La nota de premsa en què es feia públic el nomenament de secretari general: «Constitució del Comitè Executiu d'Esquerra Republicana de Catalunya», *La Humanitat*, 25 de març de 1932.

32. «Homenatge a Francesc Macià i Joan Tauler», *La Humanitat*, 1 d'abril de 1932.

comissió avaluadora que havia de dictaminar l'expulsió o no de diversos militants durant el II Congrés d'ERC.³³ Un congrés en el qual fou també escollit membre del Comitè Executiu en desè lloc en nombre de vots, 786, però encara per davant d'altres cinc.³⁴

Tant bon punt anava creixent la seva presència en el si dels òrgans directius del partit, trobem algunes intervencions en actes en els quals reafirmà la seva confiança en la política d'Esquerra de manera prou genèrica. En primer lloc, i mentre segueix exercint d'advocat o si més no manté obert el despatx, sosté que ERC estava complint el seu programa en la política municipal barcelonina³⁵ o afirma la seva adhesió al règim republicà en els moments immediatament posteriors a l'intent de cop d'estat del general Sanjurjo: «La República és ordre i llibertat, i per això volem la llibertat de Catalunya, però també volem la de tots els pobles d'Espanya».³⁶

Una carrera en ascens, sempre en un pla molt secundari, que el conduiria a entrar a les llistes electorals d'Esquerra per la circumscripció de Barcelona-ciutat en els comicis del 20 de novembre de 1932.³⁷ Escollit en el número 10 de la llista amb 58.269 vots, Tauler iniciava l'experiència parlamentària que el portaria a exercir de secretari de la minoria del seu partit a la cambra catalana.³⁸ En aquest sentit, Tauler formaria part de la renovació profunda del personal polític català que suposà el període republicà. Fins al punt que *El Be Negre* en feia mofa tot valorant la fama i el coneixement públic dels candidats d'Esquerra, entre els quals el nostre protagonista era definit així: «I el senyor Tauler, president taquígraf de l'organització internacional coneguda amb el nom eufònic i eufènic de Comarcal [...]».³⁹

33. «El Congrés Nacional de l'Esquerra Republicana de Catalunya», *La Publicitat*, 14 de febrer de 1932. En aquell mateix congrés Tauler formà part de la mesa que dirigí els debats.

34. Citat a IVERN I SALVÀ (1988), p. 221.

35. «Un any de tasca a l'Ajuntament», *La Humanitat*, 25 de maig de 1932.

36. «Els discursos. El senyor Joan Tauler», *La Humanitat*, 12 d'agost de 1932.

37. Durant els mesos previs a les eleccions al Parlament el trobem en diferents actes del partit favorables a l'aprovació de l'Estatut a les Corts Constituents a Torelló, Móra d'Ebre. «Acords del Comitè Executiu de l'Esquerra Republicana de Catalunya», *La Humanitat*, 2 de juny de 1932.

38. La seva funció d'advocat d'ERC el portaria a participar en l'escrutini definitiu a la Junta del cens. «Las elecciones del Domingo. Proclamación de candidatos», *La Vanguardia*, 25 de novembre de 1932.

39. «Tèrboles maniobres. Qui ha dit que la candidatura de l'Esquerra era plena de desconeguts?», *El Be Negre*, 1 de novembre de 1932. Aquesta mateixa publicació acusà Tauler d'haver

En aquesta nova ocupació el trobem com un dels diputats més actius d'ERC, especialment en la tramitació d'aspectes tècnics de l'Estatut Interior de Catalunya, en la comissió del qual esdevé el representant de la majoria. També en la discussió del pressupost de 1934, de la Llei municipal de Catalunya o com a membre de la comissió encarregada de legislar el marc jurídic del Tribunal de Cassació de Catalunya.⁴⁰ És durant aquells mesos que es retroba amb al seu amic Lluís Companys, a qui fa d'acompanyant en diversos actes en què aquell exerceix de president del Parlament de Catalunya fins al seu nomenament com a ministre de Marina el juny de 1933. Alhora que, dins de la vida interna de la formació, continua formant part de comissions disciplinàries que, com altres companys, li arribarien a comportar el processament judicial derivat de la querella presentada per Francesc Costa i Martín, regidor d'ERC expulsat de l'Ajuntament de Barcelona.⁴¹

L'any 1933 continua formant part de la direcció nacional del partit al mateix temps que exerceix de vicepresident de la comarcal de Barcelona i, en múltiples ocasions, com a portaveu de les decisions d'aquesta sense que el seu criteri personal aparegui diferenciat.⁴² Només podem destil·lar-ne la ferma convicció en la bona línia política del seu partit quan en diversos mítings en què prengué la paraula afirmà insistentment que Esquerra estava complint les seves promeses electorals.⁴³ D'altra banda, com a secretari d'ERC el seu nom

«col·locat» un nebot seu metge, de cognom Quintana, en nòmina del Parlament de Catalunya. «Gendrocràcia», *El Be Negre*, 13 de juny de 1933; «Per evitar que el país s'ompli de funcionaris», *El Be Negre*, 25 de juliol de 1934.

40. Vegeu les seves intervencions a *Parlament de Catalunya. Resum de les deliberacions des de la constitució fins el dia 5 d'octubre del 1934*, Barcelona, 1936. Disponible a http://www.parlament.cat/porteso/rec_doc/1934_RESUM%20DE%20DELIBERACIONS.pdf (consultat l'11 de desembre de 2014). Pel conjunt del *Diari de Sessions* del Parlament entre 1931 i 1939, veg. <http://www.parlament.cat/web/documentacio/recursos-documentals/diari-republica> (consultat l'11 de desembre de 2014).

41. Juntament amb Miquel Badia, Carles Duran, Artemi Aiguader i altres membres del Comitè Executiu de la Federació Comarcal d'ERC de Barcelona, «La querella de un concejal», *La Vanguardia*, 3 de desembre de 1932; «Un cas insòlit. Han estat processats els membres de la Comarcal d'Esquerra que signaren la nota d'expulsió», *La Humanitat*, 28 de desembre de 1932.

42. Fou membre del Comitè de Control de comptes del Patronat de Turisme de Barcelona. Vegeu «La Junta Superior y el Consejo Ejecutivo», *La Vanguardia*, 23 de juny de 1936.

43. «S'inaugurà el nou estatge del Centre d'Esquerra del Districte cinquè, del carrer de la Riereta. Interessantíssims discursos dels diputats senyors Tauler i Soler Bru, del doctor Aiguader i del President Macià», *La Humanitat*, 20 de febrer de 1933.

apareixerà constantment en les convocatòries als congressos i les decisions disciplinàries i parlamentàries. Una representació, en aquest cas legal, que mantindria en escenaris com els recomptes de vots dels comicis a Corts del 29 de novembre d'aquell any.

Alhora, des dels primers moments, però sobretot des de 1932-1933, Tauler es veurà implicat en les disputes internes pel predomini dins del partit entre els sectors d'Estat Català i els elements al voltant de Joan Lluhí i Josep Tarradellas. D'una banda, Joan Pons recorda que la convivència al Centre del Districte V era extremament complicada per la «intemperància i irresponsabilitat dels homes d'Estat Català».⁴⁴ Una tensió que arribaria a les agressions i que obligà la Junta del centre a actuar donant total suport a la decisió de Francesc Macià d'alinejar-se amb els elements d'Estat Català i expulsar els sectors que acabarien formant el Partit Nacionalista Republicà d'Esquerra.⁴⁵

ENTRE ELS FETS D'OCTUBRE I EL FINAL DE LA GUERRA CIVIL (1934-1939)

L'accés a la presidència de la Generalitat de Catalunya de Lluís Companys després de la mort de Francesc Macià el dia de Nadal de 1933 situà Tauler més prop que mai del poder. Amic íntim del segon president, serà a partir d'aquell moment que se'ls començarà a vincular de manera estreta. Quan es comenci a dir que era «el company inseparable d'en Companys». Quan comenci a exercir de col·laborador actiu. De fet, algunes publicacions satíriques com el *El Be Negre* expressaven de manera prou eloqüent el paper de Tauler envers Companys quan afirmaven l'ambició política del segon en referència al desenllaç luctuós de Macià:

El dia que va saber-se que la malaltia del President era greu, el senyor Tauler, secretari del senyor Companys, escampava entre els seus correligionaris: Sabeu? [En Companys] Ha decidit consagrar-se de ple a la política catalana.⁴⁶

44. PONS (2008), p. 34-35.

45. «S'han accentuat les divergències entre els dirigents de l'Esquerra?», *La Veu de Catalunya*, 23 de desembre de 1933.

46. «Una vocació irresistible», *El Be Negre*, 4 de gener de 1934.

Però més enllà de la proximitat, Tauler seguiria exercint un paper important però poc visible dins d'Esquerra. De fet, exerciria de secretari de la Minoria parlamentària a la cambra catalana i de secretari general fins al 4 d'octubre, quan fou rellevat d'ambdós càrrecs com a resultes del seu nomenament com a director general de Treball de la Generalitat.⁴⁷

I precisament, si hi ha un exemple clar d'aquella proximitat i confiança entre els dos vells amics, es demostraria en l'actuació més polèmica de Companys al llarg de la seva trajectòria: els fets del 6 d'octubre de 1934. En una tessitura política extremament tensa i en la qual no entrarem aquí, en el moment decisiu de rebel·lar-se contra el Govern republicà presidit per Alejandro Lerroux, Companys emprà l'amistat amb Tauler. Així, la nit del 6 i fins ben entrada la matinada, el Govern de la Generalitat restà reunit en sessió extraordinària. L'alcalde de Barcelona Carles Pi i Sunyer, el secretari general de l'Esquerra Joan Tauler, Miquel Santaló, els representants de la Unió Socialista i el president del Parlament Joan Casanovas, entre altres, es van traslladar al Palau de la Generalitat per acompanyar-los. Entre aquest grup de col·laboradors i d'aliats polítics més o menys propers, Companys escollí Tauler per portar a terme una missió transcendental: lliurar un missatge al general Batet demanant-li que la guarnició que comandava es posés a les ordres de la Generalitat. Segons explicaria posteriorment el mateix protagonista en l'interrogatori a què seria sotmès per part del Tribunal de Garanties Constitucionals en la causa contra el Govern de la Generalitat, l'episodi es produí de la següent manera:

Oye, Juanito (me parece que me trató así, pues tenemos confianza) vete enseguida a entregar eso al general Batet. Y me dio un sobre. Hice un momento de suspensión, como para querer indicarle de qué se trataba o qué contenía, pero él me dijo: Vete enseguida, vete. Nada más.⁴⁸

A partir d'aquí Tauler emprengué el camí cap a la Comandància Militar, on arribà pocs minuts després i on lliurà un plec clos de part de Companys al general Batet tot demanant una resposta urgent. Escena que explicaria posteriorment Batet en el seu informe: «Supuse yo lo que aquél contenía y dije al Sr.

47. «Parlament de Catalunya», *La Veu de Catalunya*, 2 d'octubre de 1934; «Sessió del Parlament de Catalunya. Als passadissos», *La Veu de Catalunya*, 5 d'octubre de 1934.

48. «Don Juan Tauler Palomeras», *La Vanguardia*, 29 de maig de 1935.

Tauler que dijera al Presidente que me tomaba el mayor tiempo posible para contestarle».⁴⁹ Sense resposta i després de comunicar-ho a Companys, Tauler visità el conseller Dencàs, segons explicaria aquest, per exposar-li la demanda que el Govern havia fet a Batet i el temps que aquest havia demanat per respondre.⁵⁰ Una contestació del general que no es produiria per escrit però sí amb fets concrets tot seguint les ordres del Govern republicà. D'aquest manera, un cop iniciat l'atac de l'artilleria sobre el Palau de Generalitat, restarien amb el president el gruix dels consellers –excepte Josep Dencàs– i molt poques persones més: de fet, només dos diputats d'ERC, un dels quals era Joan Tauler, també com a secretari general del partit, i l'altre Joan Casanovas, un de la USC (Estanislau Ruiz Ponseti) i els quatre del PNRE (Antoni Xirau, Joan Casanellas, Josep Tarradellas i Pere Comes).

El resultat desastrós de la proclama de Companys i els seus efectes posteriors amb l'actuació de les forces de l'exèrcit espanyol acabarien amb el Govern de la Generalitat de Catalunya empresonat, com també centenars de polítics d'arreu del país. Entre aquests, Joan Tauler i Palomerias, que va ser detingut al mateix Palau de la Generalitat. Amb posterioritat, el 14 d'octubre de 1934 era destituït com a director general de Treball de la Generalitat juntament amb tot el Govern català i diferents alts càrrecs.⁵¹ Detingut en primera instància a la Jefatura Superior de Policia de Barcelona, immediatament seria portat primer al vaixell presó *Ciudad de Cádiz* i, posteriorment, a l'*Uruguay* al port de Barcelona. Allà se li prendria declaració per aclarir la seva implicació en els fets. Una participació que, en un primer moment, no destapava el seu paper principal encara que accidental quan declarava:

El que suscribe fue detenido en el Palacio de la Generalidad en la madrugada del día siete [...], a causa de que, habiendo entrado, en él a primeras horas de la

49. Citat a RAGUER, Hilari (1994), *El general Batet*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 200. Aquest document es pot consultar complet a: http://www.xtec.cat/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/c5292480-6d3a-4b3c-854d-a47ab31953c9/DON-BAT-C02_E02_D09.pdf (consultat el 14 de desembre de 2014).

50. Citat a Manel LÓPEZ, *Els Fets d'Octubre de 1934 a Catalunya: més enllà de l'acció governamental*, tesi doctoral llegida a la Universitat Pompeu Fabra, 2012, p. 196, accessible a <http://www.tdx.cat> (consultada el 13 de desembre de 2014). En versió reduïda a Manel LÓPEZ (2013), *Els fets del 6 d'octubre de 1934*, Barcelona, Base.

51. «El cese del antiguo gobierno de la Generalidad», *La Vanguardia*, 14 d'octubre de 1934.

noche del día anterior, no le fue posible regresar a su domicilio a causa del tiroteo que se estableció alrededor del Palacio que ponía en peligro su vida y de estar cerradas las puertas. El motivo de su presencia en el Palacio fue el tener que hablar con el hoy ex-Consejero de Trabajo de asuntos del Departamento, [...] sin que prestase su adhesión a movimiento alguno de revuelta, ni siquiera subversivo [...]⁵²

Alliberat el 18 d'octubre sense càrrecs, poc després tornaria a les dependències policials.⁵³ Aquesta política erràtica respecte del processament, detenció, empresonament i alliberament de Tauler arribaria a les Corts republicanes de la mà del diputat carlí José María Lamamié de Clairac, que es mostrava crític amb el Govern en no mantenir-lo pres.⁵⁴

Precisament seria durant aquell empresonament quan moriria la seva mare, fet pel qual li va ser concedida l'autorització per celebrar la vetlla i l'enterrament.⁵⁵ Mentrestant, a principis de desembre havia estat interrogat pel fiscal del Tribunal de Garanties Constitucionals, Gil Gil, ja que havia estat la persona que portà «al general Batet l'ordre comminatòria del senyor Companys».⁵⁶ L'interrogatori devia ser poc satisfactori o determinà la importància de Tauler, ja que fou l'únic diputat del Parlament català no alliberat a excepció dels integrants del Govern.⁵⁷ Poc després la justícia ordinària demanà a la jurisdicció militar que s'inhibís en la causa contra Joan Tauler.⁵⁸ Canvi de jurisdicció, que tot i un impàs en el Tribunal Suprem, no es produí i que acabà portant Tauler davant d'un tribunal militar el primer de gener de 1936 després de sis mesos de reclusió i set de llibertat provisional.⁵⁹

52. ANC, Fons Lluís Companys, 651, Registre 1768, Instrucció judicial militar fets 6 d'octubre, p. 96.

53. «Més alliberats», *La Veu de Catalunya*, 19 d'octubre de 1934; «Última Hora. Barcelona. Detención de los señores Massip y Tauler», *La Vanguardia*, 27 d'octubre de 1934.

54. «La sessió de Corts», *La Veu de Catalunya*, 15 de novembre de 1934.

55. «Última Hora. Barcelona. Muerte de la madre del señor Tauler», *La Vanguardia*, 5 de gener de 1935; «L'enterrament de la mare del senyor Tauler», *La Publicitat*, 6 de gener de 1935. Aquell mateix dia tornà a bord de l'*Uruguay*.

56. «Breus declaracions del señor Gil i Gil», *La Veu de Catalunya*, 4 de desembre de 1934; «El senyor Gil ha pres declaració al diputat senyor Tauler», *La Veu de Catalunya*, 28 de novembre de 1934.

57. «Els diputats al Parlament català són posats en llibertat provisional», *La Veu de Catalunya*, 6 de desembre de 1934. Cal ressenyar que pocs dies abans, el 31 de desembre de 1934, s'havia donat de baixa com a advocat col·legiat. ANC, ACAB, Expedient J. Tauler i Palomeras.

58. «Solicitando la inhibición de una causa», *La Vanguardia*, 24 de gener de 1935.

59. «Tribunals i jutjats. Vària», *La Publicitat*, 2 de febrer de 1935; «La Justicia militar. La causa contra el señor Tauler», *La Vanguardia*, 11 de maig de 1935; «Auditoria militar. Instrucció

Un cop els resultats de les eleccions a Corts del 16 de febrer de 1936 donaren la victòria al Front d'Esquerres a Catalunya i al Front Popular a Espanya, l'escenari polític català retornà a les coordenades prèvies al 6 d'octubre. De fet, en aquells comicis Tauler tornà a exercir la coordinació dels interventors d'ERC i el control de l'escrutini.⁶⁰ Per seguir ocupant càrrecs de responsabilitat després de la reinstauració de l'Administració autònoma com el de director general de Treball (que mantingué fins al 3 d'octubre d'aquell any) i en el qual el trobem implicat intensament en diversos conflictes laborals.⁶¹ President de la Comissió de Treball del Parlament o, ja al mes d'abril, formant part –juntament amb Martí Rouret i Joan Casanovas– de la comissió avaluadora que havia de decidir si s'acceptava la reintegració del PNRE a Esquerra.⁶² Una realitat que l'esclat de la Guerra Civil no alteraria gaire pel que feia referència a la vida de Joan Tauler. Certament que provocaria l'absoluta torbació de la vida política catalana i espanyola, però Tauler seguí en el seu rol secundari, burocràtic i necessari.

A la derrota dels colpistes a Catalunya seguiria l'inici d'un procés revolucionari encapçalat pels anarquistes de la CNT-FAI que deixaren en una situació d'extrema debilitat ERC i la Generalitat. Tot i aquesta nova realitat, el poder autònom sobreviuria i, pactant amb els sectors revolucionaris, esdevingué una de les parts en la gestió del país. En aquest nou panorama, Tauler seguiria en un segon o tercer terme però sempre present i fidel a Lluís Companys. Una amistat que es demostraria, entre altres coses, en els tràmits de divorci del president amb la seva primera esposa iniciats el setembre de 1936, en el quals Tauler exercí de testimoni de la demanda de separació. Al mateix, temps i de manera contemporània, la que hauria de ser la segona esposa de

de diligències», *La Publicitat*, 1 de gener de 1936. Segons les dades de Manel López, Joan Tauler gaudia de presó atenuada des del 14 de maig de 1935. Vegeu Manel LÓPEZ (2010), *Els Fets d'Octubre de 1934 a Catalunya: més enllà de l'acció governamental*, Barcelona, Universitat Pompeu Fabra - Institut Universitari d'Història Jaume Vicens i Vives, p. 788. Circumstància que la premsa recollia a finals de maig de 1935, «Els presos i els processats», *La Rambla*, 20 de maig de 1935.

60. «Anit passada al “Nou Món” els interventors i apoderats del Front d'Esquerres van palesar el seu entusiasme i disciplina», *La Publicitat*, 11 de febrer de 1936. En aquell mateix diari apareixia, per error, la candidatura de Tauler a diputat a Corts per Barcelona-ciutat.

61. «Solución del conflicto metalúrgico», *Hoja Oficial del Lunes de Barcelona*, 6 d'abril de 1936.

62. «Reunión del Comité Ejecutivo de “Esquerra Republicana”», *La Vanguardia*, 5 d'abril de 1936.

Companys procedia en el mateix sentit, ja que també Tauler va ser l'advocat en el seu procés de divorci.⁶³

Quant a la seva militància a Esquerra, durant la guerra formà part de l'Ateneu d'ERC del Passatge de Madoz, 5, de Ciutat Vella. La mateixa secció en què militaven Martí Rouret i el germà del president, Manuel Companys i Jover.⁶⁴

Va ser president del Comitè d'Incautacions nomenat el 15 de setembre de 1936 i vocal representant del conseller de Finances al de Responsabilitats creat el 17 de març de 1937; representant d'Esquerra al Comitè Català Pro Exèrcit Popular el 1937, així com en les reunions mantingudes per partits i sindicats per resoldre diverses crisis de govern.⁶⁵ Com a membre del Consell Permanent i secretari del Directori d'ERC participà en poca mesura dels esforços de propaganda del partit en mítings radiofònics o altres tipus d'actes, alhora que era el responsable de convocar el II Ple.⁶⁶ Tanmateix, també durant la guerra serà nomenat –juntament amb Àngel Samblancat– magistrat del Tribunal de Cassació de Catalunya i participà en nom del seu partit en el Comitè de Direcció del Col·legi d'Advocats de Barcelona, tot i estar-hi donat de baixa des del 30 de setembre de 1936.⁶⁷ De fet, durant la guerra acabà esdevenint el secretari jurídic

63. Els dos expedients de divorci, Arxiu del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya - Audiència de Barcelona (ATSJC-AB), expedient 270/1936 de la Sala Especial de Divorcis incoat per resoldre la demanda de divorci presentada per Lluís Companys i Jover; expedient 271/1936 de la Sala Especial de Divorcis, Carme Ballester i Llasart.

64. Durant la guerra hi desenvolupà diversos càrrecs, sempre com a integrant de la direcció. *Butlletí ERC. Federació de Barcelona-Ciutat*, 27 de febrer de 1937; «Ateneo de Izquierda Republicana de Cataluña», *La Vanguardia*, 11 de gener de 1938; *Hoja Oficial del Lunes*, 10 de gener de 1938.

65. «El Diario Oficial», *La Vanguardia*, 16 d'octubre de 1936; *La Humanitat*, 11 de febrer de 1937 i 5 de març de 1937.

66. El 13 de setembre de 1936 participà en un míting al Price de Barcelona. Vegeu Jordi CASASSAS (2008), *Crònica de la Guerra Civil a Catalunya*, Barcelona, Dau, p. 215; «Discursos de Joan Tauler i Jaume Aiguadé en la inauguració de l'emissora E.R.C.1», *Butlletí ERC. Federació de Barcelona-Ciutat*, 8 de gener de 1937.

67. «El Consejo de la Generalidad. Cambio de impresiones sobre cuestiones de gobierno», *La Vanguardia*, 19 de juny de 1937. Cal dir que no hi ha cap expedient de Tauler als arxius del Tribunal de Cassació conservats al TSJC. Sí que el trobem en diverses sentències dictades pel tribunal en aspectes relacions amb l'àmbit familiar. Vegeu E. BAJET I ROYO (1980), *El dret civil català en la jurisprudència, V. IV, Part II, any 1937*, Barcelona, Universitat de Barcelona, p. 19, 28, 30 i 44. La premsa ressenyava la seva participació en la direcció del col·legi a principis de 1937. «Protesta del Colegio de Abogados», *La Vanguardia*, 24 de febrer de 1937.

del Secretariat d'Esquerra a partir del seu nomenament al II Ple del 12-13 de juny de 1937. És a dir, s'acabaria oficialitzant la funció que feia anys que desenvolupava sense cap nomenament.⁶⁸

Molt proper al president Companys, el trobem sovint en visita oficial a la Generalitat, així com formant part de la comitiva del viatge frustrat a París de principis de desembre de 1936. Però, de fet, no fou una figura de gran rellevància durant la Guerra Civil. Només el localitza com a protagonista en l'homenatge al president Macià que es realitzà en el tercer aniversari de la seva mort i en la qual era el representant de la direcció del partit.⁶⁹ Potser, i encara que no s'arribés a fer públic, el seu protagonisme hauria augmentat l'abril de 1938 en produir-se el relleu al capdavant del Parlament de Catalunya. Dimitit Joan Casanovas, es procedí a una votació interna dins d'ERC que no tingué efectes pràctics i en la qual Tauler obtingué 1 vot per ocupar la primera vicepresidència i 2 per a la segona. En aquest darrer cas a un sol vot de Jaume Serra Húnter i empatat amb Heribert Barrera.⁷⁰

ENTRE L'EXILI I EL RETORN (1939-1952)

Serà a partir dels darrers moments de la guerra quan es comenci a dibuixar la col·laboració absoluta entre Tauler i el president Lluís Companys. Arribaren conjuntament al Mas Perxés d'Agullana el diumenge 30 de gener de 1939 tot fugint de l'avenç franquista, com recordava l'escriptor Xavier Benguerel en situar l'arribada de la primera autoritat del país amb «en Tauler, que alguns anomenen l'inseparable company d'en Companys».⁷¹ L'acompanyà des d'aquell moment fins a la seva detenció per part de la Gestapo l'estiu de 1940. Instal·lats a París, Tauler exercirà de secretari personal de Companys com a responsable de respondre a totes les comunicacions que li arribaven per demanar ajuda econòmica. De fet, Tauler formà part del personal de la Layetana Office, l'oficina instal·lada per la Generalitat

68. «El Ple d'Esquerra Republicana de Catalunya», *La Publicitat*, 15 de juny de 1937.

69. «Una importante multitud asistió a la concentración de la democracia catalana en honor al inmortal líder Francisco Macià», *Hoja Oficial del Lunes*, 28 de desembre de 1936.

70. José Luis MARTÍN RAMOS (2013), *Josep Tarradellas. La Guerra Civil (1936-1939)*, Barcelona, Dau, p. 166.

71. «L'Alt Empordà darrer estatge de la Generalitat», *Ampurdán*, 17 d'agost de 1977.

a la capital francesa per gestionar els fons de la Fundació Ramon Llull. És a dir, va ser responsable dels Serveis d'Ajut i d'Assistència als Refugiats de la Generalitat i representant català al Fons Humanitari sostingut per l'Office Français de Protection des Réfugiés et Apatrides. Mentrestant, mentre administrava les ajudes a d'altres, ell mateix havia gestionat una ajuda personal econòmica per part de les autoritats republicanes espanyoles. El 22 d'abril de 1939 la Junta del Servicio de Emigración de Republicanos Españoles (SERE) acceptava la sol·licitud de subsidi de Joan Tauler al costat de les d'altres il·lustres membres de la classe política i cultural catalana com Santiago Pi i Sunyer, Jaume Miravittles o Pompeu Fabra.⁷²

Allà esdevingué la veu de Companys, la resposta a totes les misèries que els exiliats exposaven al president i que era Tauler qui contestava. El mateix president escrivia el juny de 1939 a Indalecio Prieto: «Tengo conmigo a Tauler que me auxilia».⁷³ Centenars de cartes en les quals Tauler escriu en plural, «sabem» o «coneixem», parlant en nom seu i de l'amic i president que seguirà a La Baule cap a finals de 1939.⁷⁴ Una tasca gairebé de secretariat que s'allargarà, un cop hagi esclatat la Segona Guerra Mundial, fins al mes de juny de 1940 amb l'ocupació alemanya de França i les seves conseqüències. D'una banda, les noves autoritats nazis ocupants es dedicaren a registrar les oficines dels republicans catalans i espanyols a París a partir del dia 16. A més, com explicava Josep Benet, l'ambaixador de l'Espanya franquista a París, José Félix de Lequerica, sol·licità al governador militar de la ciutat, Von Grote, el permís per escorcollar domicilis privats d'exiliats espanyols.⁷⁵ Cosa que portaria els serveis de l'ambaixada franquista, entre d'altres, a «la modesta habitació que el diputat ocupava a l'avinguda [Raymond] Poincaré [33], prop del Trocadero [...] segurament amb l'esperança de descobrir el “tresor” de la Generalitat o els documents “secrets” de Companys, car Tauler era la seva persona de més confiança».⁷⁶ Trobessin el que

72. ANC, Fons ANC1-230/Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC), Servicio de Emigración de Republicanos Españoles (S.E.R.E.), 22 d'abril de 1939.

73. Josep TARRADELLAS (2014). *L'exili 1 (1939-1954)*, Barcelona, Dau, p. 235. Les referències a Tauler són nombroses, tot i que insubstancials informativament parlant, en els records i documents de Tarradellas.

74. Aquesta documentació és conserva a l'Arxiu Nacional de Catalunya: ANC1-511, Generalitat de Catalunya. En aquells moments, Tauler residia a l'Avenue Neuilly, 2056, Neuilly-sur-Seine, París.

75. Josep BENET (2005), *El president Companys, afusellat*, Barcelona, Edicions 62, p. 156.

76. Joan SAURET (1979), *L'exili polític català*, Barcelona, Aymà, p. 52.

trobessin, la sort del president i del seu secretari deuria preocupar més d'un. De fet, pocs dies abans de l'ocupació nazi de París –11 de juliol–, alguns membres dels cercles catalans exiliats, com Pompeu Fabra, afirmaren a Josep Pous i Pagès que «d'en Companys i d'en Tauler, no se'n sap res».⁷⁷

Poc després, el 13 d'agost es procedia a la detenció de Companys i al seu trasllat a Barcelona passant per París i Madrid camí del seu afusellament al castell de Montjuïc el 15 d'octubre de 1940. Tauler, que havia acompanyat el president a La Baule, seria un dels primers a conèixer la detenció.⁷⁸ De fet, el policia espanyol que l'interrogaria i que el traslladaria a Espanya, Urraca Rendueles, traslladà una nota de Companys a Tauler el 27 d'agost, just en el moment d'emprendre el viatge cap a la frontera francoespanyola.⁷⁹ Circumstància tràgica que quedaria en la memòria de Tauler per dos aspectes que trobem reiterats en diverses fonts. D'una banda, insistiria a tota persona que volgués escoltar-lo que «no voldria morir sense el conhort de saber que no hi hagué cap català implicat en aquella malifeta».⁸⁰ De l'altra, sembla que durant aquells dies Tauler va rebre de Companys unes notes que aquest darrer havia redactat sobre el seu comportament durant la Guerra Civil i que transmeté al seu secretari tot dient: «Quan s'escaigui publicarem tot això i aleshores ens explicarem tots».⁸¹ Una documentació que a finals dels anys setanta feia escriure a Joan Sauret: «Tauler ha mort a Barcelona [1959] sense haver pogut tirar endavant el seu projecte d'editar un llibre de records. ¿Existien encara les notes de Tauler sobre Companys i, en cas afirmatiu, qui les guarda?».⁸² Tanmateix, al marge d'aquells dos factors, Tauler prosseguí la seva amistat amb Companys a través de les atencions que va procurar al fill malalt del president, Lluïset, a qui visità durant anys.⁸³

A partir d'aquest fet, no sabem gairebé res de com sobrevisqué durant l'ocupació nazi entre finals de 1940 i l'alliberament de París l'agost de 1944. Només localitzo una nota del desembre de 1941 en què felicitava l'any nou

77. Albert MANENT; Jordi MANENT (1998), «Cartes de Pompeu Fabra a Josep Pous i Pagès», *Els Marges*, núm. 61, p. 45.

78. Carles-Jordi GUARDIOLA (2005), *Cartes a Carles Riba. IV 1916-1939*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, p. 156.

79. BENET (2005), p. 142.

80. SAURET (1979), p. 53. Sauret ho recollia d'una conversa de l'any 1949.

81. SAURET (1979), p. 55.

82. SAURET (1979), p. 55.

83. Víctor TORRES (1994), *Memòries polítiques i familiars*, Lleida, Pagès editors, p. 168.

a Rafael Tasis Marca i en què confirmava la seva residència a París alhora que augurava un canvi polític a Europa:

Desitjo a vós i vostre ben amable família que l'Any nou ho sia de debò, que ens porti una realitat a les nostres esperances de tornar a la nostra terra al costat dels familiars, i amb salut per arribar-hi. Com molt bé dieu un any o altre ha de canviar.⁸⁴

Des d'aquesta nota fins al 1944 no trobo constància de cap tipus de les seves activitats. Aquell any el tornem a trobar a París vivint amb una dona anomenada Carme –desconeixem la relació– que localitzem per primer vegada i que el seguiria en el seu retorn a Catalunya anys després.⁸⁵ De manera immediata a l'alliberament de París, Joan Sauret el situa com un dels adherits a l'Aliança Nacional de Catalunya impulsada per Josep Tarradellas, la plataforma pluripartidista catalanista encara en desconexió amb els elements d'Esquerra i altres forces de la resta de França.⁸⁶ Segurament, tot i que no en tenim constància documental, prengué part del Ple d'ERC del 8 d'octubre de 1944 a Montpeller, on s'iniciaren els tràmits per crear la plataforma unitària de l'oposició antifranquista catalanista que es coneixeria com a Solidaritat Catalana.⁸⁷ En aquella reunió també es creà el Consell Directiu d'Esquerra a França, del qual formà part Tauler. Ja a principis de 1945 el localitzem encara entre els integrants de la direcció d'Esquerra com a representant de Girona a l'exili francès i en estreta relació amb el secretari general d'ERC, Josep Tarradellas.⁸⁸ En aquest sentit, Tauler restà entre dues aigües. D'una banda, Tarradellas i els seus esforços per reorganitzar ERC i imposar les tesis legalistes de defensa del marc republicà; de l'altra, la col·laboració amb un

84. AMTM, Donació R. Tasis, carta del 26 de desembre de 1941.

85. No he estat capaç de localitzar ni tan sols unes mínimes dades biogràfiques d'aquesta persona.

86. SAURET (1979), p. 178. Aquesta iniciativa la liderarien figures com Lluís Nicolau d'Olwer, Joan Quero, Rafael Tasis, Marià Rubió i Tudurí o Joan Termes.

87. Mercè MORALES (2009), *La Generalitat de Josep Irla i l'exili polític català*, Barcelona, Base, p. 359. Entitat dins de la qual exerciria al costat de Quero, Salvadó i Font de representant d'ERC (p. 364). Exercí aquesta delegació en les reunions del 13 i 14 de febrer, 2 de març, 29 de juny, 19 de setembre, 2 d'octubre de 1945 i 7 de gener de 1946. De la seva participació en mantingué informats per carta Josep Tarradellas i Carles Pi i Sunyer.

88. AMTM, Correspondència amb Joan Tauler. La primera carta que localitzo és del 19 de gener de 1945.

Carles Pi i Sunyer defensor de posicions autodeterministes que acabarien sent derrotades.

Al mateix temps es reintegrava al servei de les estructures governamentals catalanes a l'exili. I ho feia com a funcionari del nou Govern català constituït el 14 de setembre de 1945 amb Josep Irla de president i els consellers Pompeu Fabra, Carles Pi i Sunyer, Antoni Rovira i Virgili, Josep Carner, Joan Comorera, Manuel Serra i Moret i Pau Padró. Un executiu a l'exili que comptava amb poquíssims treballadors i amb una modesta oficina a la *rue* Washington de París en la qual desenvolupaven les seves tasques Rafael Closes com a secretari de la Presidència i cap dels serveis administratius i Joan Tauler, que en paraules de Carles Pi i Sunyer, era «un figuerenc franc, de cor obert, tot lleialtat i simpatia. Començà per encarregar-se del servei de distribució de documents als necessitats, però com que no hi havia ningú més acabà fent un xic de tot».⁸⁹ Unes tasques que ràpidament ampliarien el seu radi d'acció.⁹⁰ De fet, juntament amb altres figures secundàries com el gironí Emili Vigo, prosseguí amb les tasques dedicades a l'ajuda als refugiats catalans tot potenciant-les entre 1946 i 1948 a través de les iniciatives de Carles Pi i Sunyer amb la dinamització dels Serveis d'Ajut de la Generalitat.⁹¹ Encara més endavant, també s'acabà fent càrrec de la comptabilitat de la Generalitat entre 1945 i 1947 sense gaire èxit a parer de Pi i Sunyer.⁹²

89. Carles PI I SUNYER (1979), *Memòries de l'exili. II. El Govern de la Generalitat, París 1945-1948*, Barcelona, Curial, p. 83. Uns mesos abans, Tauler ja havia acceptat formar part de la comissió de Dret Civil del Consell Assessor de la Presidència de la Generalitat juntament amb Rafael Closas i Marià Rubió i Tudurí segons carta d'A. Rovira i Virgili a F. Solà i Cañizares del 2 de febrer de 1945. Vegeu ANTONI ROVIRA I VIRGILI (2002), *Cartes de l'exili*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 173.

90. En una mateixa direcció, el trobem el juny de 1945 com a tresorer del Comitè de Protecció als Refugiats Espanyols creat a París aquell mateix any. «Nou Comitè d'Ajut», *L'Emigrant*, Santiago de Xile.

91. J. GAITX, «Emili Vigo i Bènia, periodista, historiador, polític», *Revista de Girona*, núm. 227 (novembre-desembre 2004), p. 32; PI I SUNYER (1979), p. 202-203. Pi i Sunyer escriuria que Tauler era «l'ànima del servei» d'Ajut, i que hi «abocava tot el seu innat entusiasme [...]» (p. 170). Entre la correspondència conservada de Pi i Sunyer amb Tauler hi ha mostres de remarcable activitat que mantenia l'organització d'ajuda i la direcció que des de Londres exercia el segon sobre el primer a París. Arxiu Històric Fundació Carles Pi i Sunyer (AHFCPS), Correspondència C. Pi i Sunyer - J. Tauler, Ca: 20, Cp: 647, 11 de novembre de 1947; 27 de desembre de 1947.

92. PI I SUNYER (1979), p. 188-189. Raimon Obiols deixà una visió prou crítica amb les aptituds de Tauler per a la gestió econòmica en carta a Antoni Rovira i Virgili del 21 de febrer de 1948. Vegeu ROVIRA I VIRGILI (2002), p. 528.

L'any següent, el 1946, participà en el Ple d'ERC on es reuní la nova direcció del partit a Carcassona, alhora que va ser delegat pel partit per prendre part en una sèrie de contactes amb les forces catalanes exiliades. Després que el gener de 1945 s'hagués constituït la Solidaritat Catalana entre el gruix de les forces catalanistes, els partits i sindicats a la seva esquerra —liderats pel PSUC— proposaren de crear una plataforma que, en un sentit similar, s'obris a totes aquelles formacions. En aquesta direcció, les actes de les reunions del 19, 27 i 29 d'agost de 1946 mostren un Tauler molt més protagonista del que era costum. En aquest sentit, es preguntava si el que es pretenia era «anar a una ampliació de Solidaritat Catalana?».⁹³ De fet, segons afirmava, no calia cap nou manifest ni plataforma si es tenia en compte l'existència de l'anterior. Una posició ferma que reafirmà en les trobades posteriors. De fet, en la tercera es mantingué en la seva posició tot afirmant que només restava a la taula com a simple espectador.⁹⁴ Va participar en les reunions de Solidaritat Catalana en nom d'una ERC ja molt fragmentada internament el 1947. Durant aquell any, Tauler exercí de portaveu del sector liderat per Carles Pi i Sunyer en les disputes per adoptar una posició concreta d'acord amb el partit a l'interior de Catalunya i en consonància amb el Govern de la Generalitat. En aquesta tessitura, Tauler esdevingué el defensor de la posició dels sectors exiliats que insistien en el manteniment de la legalitat republicana a l'exili en contra dels plantejaments que, des de l'interior, feia el Consell Nacional de la Democràcia Catalana, partidari de fer taula rasa amb les restes del règim sorgit del 1931.⁹⁵ Uns mesos després la secció departamental del Sena que presidia Tauler es posicionava de cara al Ple d'ERC que s'havia de celebrar els dies 18 i 19 d'octubre de 1947:

E.R.C. afirma una vegada més, la seva fidelitat a la legalitat republicana i a les institucions que la representen [...], tot i creient que la forma política federal és la que pot donar més satisfacció a les aspiracions nacionals de Catalunya.⁹⁶

93. AMTM, ERC-18_E01_D11, 19 d'agost de 1946.

94. Durant l'any 1947 Tauler encara era el contacte amb el PSUC, segons es desprèn d'una carta enviada a Tarradellas el 16 de juliol de 1947.

95. MORALES (2009), p. 660.

96. AMTM, ERC-21_E01_D24, proposició que presenta la Departamental del Sena d'Esquerra Republicana de Catalunya al Ple del Partit que se celebra els dies 18 i 19 d'octubre, 12 d'octubre de 1947.

Una declaració inicial que completava amb el suport a la formació d'un nou Govern [republicà] a l'exili que es proposi «restablir a la Península les llibertats essencials i preparar la consulta del poble». Tot i què en tot allò que fes referència als problemes catalans, «E. R. de C. no acceptarà altra voluntat que la que lliurement manifesti el poble de Catalunya».⁹⁷ En aquest punt, si s'acceptaven les demandes d'Esquerra es podria comptar amb el seu suport, però no pas amb la seva entrada a l'executiu, ja que es mantenia fermament partidari de la subsistència de la Generalitat. Per tant, es refermava en la postura de l'exili enfront de certes posicions de l'interior.

La seva defensa dels referents s'exemplificava de manera prou clara en un article publicat a finals de 1947 en l'aniversari de l'assassinat del president Companys. Un text en el qual unia la figura del president màrtir a la de Francesc Layret i Salvador Seguí en la «trilogia màrtir en la història de la Catalunya contemporània».⁹⁸

Encara uns mesos després, ja a principis de 1948, seguiria treballant a l'oficina de la Generalitat a la *rue* de Washington. Amb un personal format per només tres persones, aquella era la representació d'una institució que, producte dels enfrontaments de l'any anterior, havia anat derivant cap a una Generalitat presidencialista. De fet, des del gener de 1948 fins al restabliment a Catalunya el 1977 ja no es formaria cap Govern més. En aquest escenari, Tauler no dubtà a seguir fidel, al president Josep Irla en aquest cas. En definitiva, es mostrava com un home d'una fidelitat absoluta, enemic de sortir-se de la línia oficial.

Al marge de tot això, el març de 1948 Tauler entrà a formar part de la direcció de la Comissió Permanent de la Missió a França de la Creu Roja Espanyola com a tresorer, mentre que el 19 de juny s'adherí a la creació de la Federación Española de Juristas Demócratas creada al voltant de diversos sectors de l'exili basc a França.⁹⁹ Mentre que pel que feia referència a la vida institucional de l'exili, era proposat com a representant d'Esquerra a la Diputació Permanent del

97. AMTM, ERC-21_E01_D24, document del 12 d'octubre de 1947.

98. Joan TAULER, «Layret... Seguí... Companys», *L'Emigrant*, Santiago de Xile, núm. 35-36 (octubre-novembre 1947).

99. A. ALTED (1991), «La Cruz Roja Republicana en Francia, 1945-1986», *Historia Contemporánea*, núm. 6, p. 237; J. A. ORELLA (2008), «Los juristas vasco-navarros exiliados y su participación en la Association Internationale des Juristes Démocrates (1945-1950)», *Sancho el Sabio*, núm. 28, p. 65.

Parlament de Catalunya que s'estava reconstituïnt a França.¹⁰⁰ Vinculat també a la vida parlamentària, dos anys després es mostrà partidari de reactivar el funcionament de la cambra catalana a l'exili, tot i que es mostrà contrari a acceptar que la presidència del Parlament de Catalunya passés a Manuel Serra i Moret.¹⁰¹

Abans, però, l'estiu de 1948 havia estat objecte d'un destacat homenatge al qual ja hem fet referència a l'inici d'aquest text i que semblava un avançament d'un comiat de l'exili que encara s'allargaria tres anys més.

Un any en el qual ja feia molt que s'havien esvaït les esperances de qualsevol canvi polític a Espanya forçat per la comunitat internacional. Un fet que, en felicitar l'any nou de 1949 a Josep Tarradellas, i ja amb 70 anys a l'esquena li feia escriure: «Un altre any que s'escola, un altre que s'apropa, la nostra situació invariable, però amb fermesa d'esperit».¹⁰² Una perspectiva vital, ja en la vellesa, que el deuria impulsar a intentar refer ponts amb Catalunya. Així, mentre l'exili s'allargava i abans de prendre la decisió de retornar a Catalunya, Tauler intentaria veure's amb la seva família. I ho faria a través del també col·laborador de la Generalitat a l'exili Felip Calvet –casat amb Teresa Rovira, filla de l'historiador i polític Antoni Rovira i Virgili. Instal·lat a Perpinyà des de l'any 1946, Calvet va ser el receptor de dues cartes de Tauler en què li demanava la gestió dels permisos per entrar al país pels Pirineus. Ja a Catalunya, pensava trobar-se amb diversos familiars arribats de Figueres. Concretament, li escrivia el 31 de març de 1949 quan feia ja «10 anys que no he vist ningú de la família».¹⁰³ Un viatge que a principis d'abril encara no s'havia concretat i que no sabem si s'arribà a portar mai a terme.¹⁰⁴

A més, mentre no es decidia a retornar a Catalunya, la seva vida política prosseguia activa i al servei del partit. El juliol de 1949 era delegat dels Consells Departamentals d'Esquerra davant del seu Consell Executiu, alhora que encara s'ocupava de la feina bruta en forma d'expedients d'expulsió de militants. Tasca que el tornava a situar en l'ortodòxia més absoluta dins del partit. Tal com ell

100. Citat a la carta d'A. Rovira i Virgili a Miquel Guinart del 27 de setembre de 1948. Vegeu ROVIRA I VIRGILI (2002), p. 624.

101. AMTM, C1014, 31, Joan Tauler. Carta sense datar enviada a Josep Tarradellas i carta del 4 de maig de 1950.

102. AMTM, C1014_E08_C07, carta del 22 de desembre de 1948. En uns termes similars s'expressaria el 1949.

103. AMSFG, Fons Felip Calvet.

104. AMSFG, Fons Felip Calvet, carta del 8 d'abril de 1949.

Rebuda de diferents amics i companys de partit a Joan Tauler en sortir de la Model de Barcelona el 20 de maig de 1935 en règim de presó atenuada (ANC, Fons ANC1-585, Josep Maria de Sagarra i Plana).

Fitxa de col·legiat de 1952.

mateix expressava en un dels escassos articles que publicaria a la premsa i en el qual reafirmava els referents i orígens d'Esquerra:

En recordar aquells temps de la naixença de la nostra Esquerra [1931] ens creiem en el deure d'evocar respectuosament els nostres morts i demanem als que tenen la sort de poder continuar en els nostres rengles polítics de perseverar en els ideals que abrindaren aquells gloriosos amics.¹⁰⁵

A més, formà part de la delegació catalana assistent al Congrés Federalista celebrat al Palais de Chaillot de París el 9-10 d'abril d'aquell any.¹⁰⁶ I tot això en uns moments en què es mostrava absolutament alineat amb Tarradellas en les intrigues de l'exili i compromès amb un partit que l'escolliria repetidament com a president d'ERC-Sena –de fet, va ser reelegit successivament i per darrera vegada el 17 d'abril de 1951. Una secció en la qual Tauler va compartir el lideratge amb el secretari Lluís Gausachs, anys després –1954– secretari del president de la Generalitat Josep Irla i secretari general de la Presidència amb Josep Tarradellas.

DEPURACIÓ FRANQUISTA, RETORN A CATALUNYA I MORT (1952-1959)

Al cap de poc d'acabar-se la Guerra Civil, mentre Tauler restava a París al costat de Companys, les noves autoritats franquistes iniciaren una sèrie de processos judicials massius emparats en la Ley de Responsabilidades Políticas que pretenia jutjar el comportament polític dels ciutadans des de l'any 1934.¹⁰⁷ Evidentment, els criteris sobre el que era una trajectòria equivocada, delictiva o immoral els establia el nou règim dictatorial sense tenir en compte la legalitat

105. TAULER, Joan, «*L'Esquerra té divuit anys*», *La Humanitat*, París, 25 de març de 1949. També seria publicat a *L'Emigrant*, Santiago de Xile, núm. 52-53-54 (maig-juny-juliol 1949).

106. La delegació la formaven, a més de Tauler, Carme Ballester, vídua del president Companys, Pere Bosch i Gimpera, Ramon Nogués i Biset, Carles Pi i Sunyer, Josep Rovira, Jordi Arquer, Josep Sans i Joan Sauret. Vegeu SAURET (1979), p. 225.

107. La premsa del moment feia pública la incoació d'expedient, juntament amb altres noms destacats, el 15 de gener de 1940. Vegeu «Tribunal de Responsabilidades Políticas», *Hoja Oficial*. D'altra banda, cal dir que les investigacions franquistes no detectaren que Joan Tauler hagués format part mai de cap lògia maçònica (almenys, no consta en els expedients conservats al Centro Documental de la Memoria Histórica de Salamanca). Jo tampoc no n'he localitzat cap informació.

republicana ni, per tant, allò que restava dins de la llei entre 1934 i 1939. En el cas de Joan Tauler, les perquisicions sobre el seu expedient en categoria d'inculpat per part del Tribunal Regional de Responsabilidades Políticas s'obriren el 21 de setembre de 1939.¹⁰⁸ Del que es tractava era de trobar algun argument per processar Tauler, com tants altres càrrecs polítics, militants de sindicats o ciutadans anònims. En aquest sentit, a Tauler només li podrien adjudicar responsabilitats administratives i polítiques en referència als càrrecs desenvolupats. Així, el 21 de setembre se li incoava expedient per «haber sido Director General del Trabajo del Gobierno rojo»¹⁰⁹, és a dir, responsable de Treball de la Generalitat de Catalunya. Acusació inicial que poc després es completava amb un informe de la Brigada Político-Social en el qual es deia:

El mentado individuo, con anterioridad al Glorioso Movimiento Nacional, era Diputado de Izquierdas y tenía gran concomitancia con Companys, cuando los sucesos de 1934 fue dicho señor el que llevó la orden de la Generalidad al General que mandaba las fuerzas y antes del Alzamiento Nacional, desempeña el cargo de secretario de Izquierda Republicana de Cataluña y durante el Movimiento Nacional, Magistrado del Tribunal de Casación.

Una corrua de càrrecs que deurien semblar prou acusatoris però que es veien contrastats per la que semblava l'autèntica característica de Tauler, fos qui fos que l'analtzava, quan s'afegia que «aparte de sus ideas políticas le consideran buena persona».¹¹⁰ Per tant, l'acusació no trobava res més que la relació amb Companys, que en un informe de Falange era descrita així: «Era íntimo amigo de Companys y persona de toda su confianza [...]».¹¹¹ Una acusació que gratament acceptaria Tauler i que era completada per un breu informe de l'Ajuntament de Barcelona en el qual se citava erròniament la seva acta de diputat a les Corts i no pas al

108. ACTSJC-AB, Expedient de Responsabilitats polítiques de Joan Tauler Palomeras, Exp. 292/39, Exp. 158/39 Jutjat Instructor de Barcelona.

109. ACTSJC-AB, Expedient de Responsabilitats polítiques de Joan Tauler Palomeras, Providència, 21 de setembre de 1939.

110. ACTSJC-AB, Expedient de Responsabilitats polítiques de Joan Tauler Palomeras, Comisión Liquidadora de Responsabilidades Políticas, expedient incoat el 22 d'octubre de 1953, informe de la Brigada Político-Social de 29 de desembre de 1939.

111. ACTSJC-AB, Expedient de Responsabilitats polítiques de Joan Tauler Palomeras, Comisión Liquidadora de Responsabilidades Políticas, expedient incoat el 22 d'octubre de 1953, 29 de gener de 1940.

Parlament de Catalunya a més d'afegir-se, com a descàrrec que «no se le conoce actuación destacada durante el dominio rojo y marchó al extranjero antes de la liberación».¹¹² To que contrastava de manera absoluta amb el que empraria la Jefatura Superior de Policía de Barcelona, que sí que hi creia veure elements punibles:

Que el informado es persona de pésima conducta en el orden político-social, siendo de ideas izquierdistas avanzadas y catalanista-separatista, habiendo actuado y figurado en dichos partidos a los cuales apoyaba y defendía en todo momento. Pertenecía a un partido del Frente Popular altamente izquierdista (Izquierda [...]). Era secretario de Companys, habiendo actuado en contra de nuestro Glorioso Movimiento Nacional desde los primeros momentos de su iniciación, siendo gran entusiasta de la rebelión roja y hordas marxistas, con la cuales colaboró extensamente por cuantos medios tenía a su alcance [...].¹¹³

Un expedient que prosseguiria durant els següents mesos i que arribats al juliol passava a la investigació dels béns de l'inculpat. Investigació que abocava la realitat segons la qual Tauler no tenia cap propietat immobiliària al seu nom, així com cap compte corrent o d'estalvis en cap entitat ubicada a la ciutat de Barcelona.¹¹⁴ I encara seguiria anys després quan l'abril de 1942 s'insistia que les acusacions polítiques contra Tauler derivaven de la seva trajectòria a ERC:

JUAN TAULER PALOMERAS, mayor de edad, sin bienes ni cargas conocidas, en paradero desconocido, sin estar personado en el expediente, militaba en Izquierda Catalana [ERC], mantenida, con cargo directivo en el partido, tomando activa parte en los sucesos de Octubre de 1934. Fue Diputado con dicho matiz y huyó al extranjero poco antes de la liberación.¹¹⁵

112. ACTSJC-AB, Expedient de Responsabilitats polítiques de Joan Tauler Palomeras, Comisión Liquidadora de Responsabilidades Políticas, expedient incoat el 22 d'octubre de 1953, 30 de gener de 1940.

113. ACTSJC-AB, Expedient de Responsabilitats polítiques de Joan Tauler Palomeras, Comisión Liquidadora de Responsabilidades Políticas, expedient incoat el 22 d'octubre de 1953, 8 de febrer de 1940.

114. ACTSJC-AB, Expedient de Responsabilitats polítiques de Joan Tauler Palomeras, Pieza de Inventario, no apareixia en cap de les entitats bancaries o registres de la propietat.

115. ACTSJC-AB, Expedient de Responsabilitats polítiques de Joan Tauler Palomeras, Auto, 25 d'abril de 1942.

Poc després d'aquesta diligència, el tribunal decidia desestimar el procés per manca de capacitat econòmica de l'inculpat i, de fet, per no haver trobat elements per exigir-li cap mena de responsabilitat política. Desistiment que seria recorregut pel fiscal de l'Audiència de Barcelona i que seria estimat el 14 d'abril de 1943. Mesos després l'expedient quedava literalment «sobre la mesa del Juzgado para su examen».¹¹⁶ Sense cap acusació en ferm ni cap mena de sanció econòmica, l'expedient s'arxivava el 7 de desembre de 1957.

Una data en la qual Tauler ja havia retornat a Catalunya. I és que sembla que per motius de salut, l'any 1952 decidí emprendre el camí de tornada tot abandonant l'exili i reintegrant-se, als setanta-dos anys, a la vida barcelonina. Una decisió que hauria consultat amb alguns antics companys com el que fóra conseller de Treball durant els primers mesos de guerra i superior seu, Martí Barrera. I és que segons escriu Manuel Pérez Nespereira en la seva biografia de Barrera:

En aquest sentit, no ens ha de sorprendre com en dates tan properes al seu retornar com l'octubre de 1951, quan ell estava de fet en llibertat vigilada, Joan Tauler demani el seu ajut i les seves influències perquè el permetin regressar, fent palès a Martí Barrera com la seva activitat política havia estat de segon nivell, tot i els càrrecs de diputat i magistrat que va detenir, i com, en aquell moment, superats ja els setanta anys, poc mal podia fer el seu retorn al règim.¹¹⁷

De fet, amb 72 anys d'edat, el gener de 1951 iniciava les gestions per tornar a Catalunya. Després de prendre una decisió difícil i rebre una primera negativa de les autoritats franquistes, decidí contactar amb un Barrera que feia poc que havia fet el pas de la frontera. En carta del 10 d'octubre de 1951 li escrivia:

Molt em va costar prendre la decisió i, una volta pressa, no volia molestar ni als amics tot i tenir la seguretat de que, com vós, haguéssiu respost sense donar-vos per molestat.¹¹⁸

116. ACTSJC-AB, Expedient de Responsabilitats polítiques de Joan Tauler Palomeras, Comisión Liquidadora de Responsabilidades Políticas, expedient incoat el 22 d'octubre de 1953, 22 d'octubre de 1943.

117. Nèstor PÉREZ NESPEREIRA (2014), *Martí Barrera. Sindicalista, impressor, polític*, Barcelona, Fundació Irla, p. 161.

118. Arxiu Martí Barrera Maresma (AMBM), 10 d'octubre de 1951. Agraïxo la possibilitat de consultar aquesta carta al contacte amb Cristina Salvat Barrera facilitat per Manel Pérez Nespereira.

I és que segons li hauria dit el cònsol espanyol de París, el que necessitava Tauler era que els coneguts de Barcelona es moguessin una mica perquè la segona i immediata petició fos aprovada. Calia remarcar l'edat i no fer cap mena de publicitat dels càrrecs de rellevància política ocupats durant el període republicà i l'exili. Fet que el mateix interessat explicava a Barrera en els termes d'extrema modèstia que el caracteritzaven:

Tant a la primera instància, com a la segona, els càrrecs declarats són els de diputat del Parlament català i el de magistrat del Tribunal de Cassació de Catalunya; com a diputat, un de tals del montón [sic]; com a magistrat, el Tribunal solsament entenia d'affers civils i contenciosos.

I afegia encara sobre el seu currículum polític:

Per lo demás, si és que tenen en compte fets anterior al 36, vós ja sabeu lo del 6 d'octubre, fer de carter; lo de Director general de Treball, a les vostres ordres, i si volguessin recordar-se de lo de Secretari general de l'Esquerra, fou molt lluny i en temps en que el càrrec no importava, com ara és costum, la direcció del Partit, era un chef d'oficina. I conducta personal i professional, tothom en pot sortir garant.¹¹⁹

Una mirada prou realista a la seva trajectòria que esperava fos suficient per a poder rebre l'aprovació de l'Administració franquista. Però que a pocs dies d'enviar la segona sol·licitud –20 d'octubre de 1951– encara eren reafirmats per Tauler en una nova carta al seu antic cap:

Crec estar en lo cert al suposar que, en els motius de la denegació, hi haurà hagut algun informe de París que, tot i referir-se a coses d'aquí, és a dir, de l'exili, m'hauran fet aparèixer als ulls d'aquells senyors de Madrid con un gran personatge polític, cosa que, vós sabeu, no he estat mai, i si solament, tota la vida, un home bo, honrat i treballador, amic dels amics i sense enemics».¹²⁰

Consideració d'un mateix a la qual hauria afegit les seves gestions durant la Guerra Civil per salvar de la violència revolucionària el marquès d'Olèrdola

119. AMBM, 10 d'octubre de 1951.

120. AMBM, 18 d'octubre de 1951.

i el ciutadà Emeterio Palma. Actuació que, juntament amb els testimonis favorables que esperava que apareguessin a Barcelona, li facilitarien el permís de retorn. Un viatge que emprengué el 19 de desembre de 1951 i que comunicava als amics i companys de partit que, com Carles Pi i Sunyer, restaven a l'exili:

La bona i vella amistat m'obliga a assabentar-vos del meu retorn definitiu a Catalunya; amb el sentiment per no haver pogut complir el desig de fer-ho amb els companys [...], i amb satisfacció per un doble motiu, per donar fi a la lluita familiar que venia d'anys sostenint i per a poder assegurar el meu repòs, també definitiu, a la meua terra; [...].

En conseqüència, un retorn que resumia d'aquesta manera tant clara el seu estat d'ànim del moment vital de la vellesa:

Amic Pi, retorno a casa amb 72 anys, tant pobre com quan vaig entrar a aquesta França; amb motiu de les *demarches* que han motivat les dificultats de l'entrada, he vist, i recordaré amb emoció, com allà a casa nostra, compto encara amb l'amistat i consideració, que apart ideals polítics, ha estat la meua preocupació de sempre. Això m'ho compensa tot.¹²¹

Esperança que es faria realitat en pocs dies ja que en data 7 de gener de 1952 ja el trobem sol·licitant ser readmès al Col·legi d'Advocats de Barcelona, tot precisant «por el momento sin ejercer la profesión».¹²² Petició que comptava amb el suport de tres col·legiats entre els qual destacava el també figuerenc, antic company de militància política a la UNFR i antic governador civil de Tarragona durant la Segona República, Ramon Noguer i Comet, el també empordanès militant de la Lliga i col·laborador de Cambó, Narcís de Carreras, i, possiblement, tot i que costa identificar la signatura, el mateix degà del Col·legi, Josep Maria Pi i Sunyer. Un mes just després de la petició de reincorporació era readmès.

Domiciliat al Passeig de Carles I, 212, 4t, 4a del barri del Poble-sec de Barcelona, on tenia una habitació llogada a la tal Carme citada anteriorment,

121. AHFCSP, Correspondència C. Pi i Sunyer-J. Tauler, Ca: 20, Cp: 647, 17 de desembre de 1951.

122. ANC-ACAB, Expedient J. Tauler Palomeras, 7 de gener de 1952. La seva petició comptava amb el suport de tres col·legiats en carta del 15 de gener de 1952.

es retrobà amb la part de la família resident a la ciutat i amb els que quedaven a Figueres, segons explicava per carta a Víctor Torres pocs dies després del retorn.¹²³ Un cop instal·lat, sembla que intentà exercir de nou, sense gaire èxit, com explicava en el seu continuat però escadusser contacte iniciat des de Barcelona ja pel juny de 1952 amb Josep Tarradellas (anomenat Enric, entre altres noms, per salvar qualsevol possible control policial). En aquest sentit, en una carta de principis de 1953 enviada a Víctor Torres radiografia la Catalunya de principis dels cinquanta tot escrivint:

Per lo demès, aquí el problema és el mateix, cobrir el pressupost, que la vida és cara i el treball difícil de trobar, sobretot els vells. El panorama, amb tot, no és aquell que ens pintaven de negruras [...].¹²⁴

Mentre que pel que feia referència a la seva vida, en una carta enviada a Tarradellas del 17 de desembre de 1953 li explicava les seves ocupacions laborals, al matí a la casa de duanes Dionisio Millán com a «secretari-assessor-comptable i no sé quantes coses més», mentre que a les tardes col·laborava amb antics col·legues advocats.¹²⁵ Realitat que completava amb una vida tranquil·la dedicada a veure els partits del FC Barcelona, escoltar la ràdio, vida solitària i familiar i cap mena de contacte amb activitats socials i polítiques. De fet, en una d'anterior ja li manifestava la calma de la seva existència i la tranquil·litat de la vida social catalana: «La vida es desenrotlla, exteriorment, amb satisfacció per uns, amb indiferència per altres i amb conformisme per la majoria».¹²⁶

Un contacte amb Tarradellas que prosseguiria durant els anys següents amb l'enviament de cartes o targetes de Nadal. Excepcionalment era Tarradellas qui li escrivia, com en la carta del 3 de novembre de 1957. Lletre resposta a través d'un correu segur que la portaria directament a Saint Martin-le-Beau un mes després i en la qual Tauler reiterava els llaços afectius i d'amistat expressats pel president de la Generalitat a l'exili poques setmanes abans. En els mateixos termes s'expressaven les cartes intercanviades pocs mesos abans de la mort de

123. AMTM, Fons Víctor Torres, DON-TOR_C01_E10_C09, 28 de desembre de 1951. El contacte amb Torres seguiria durant els dos anys següents.

124. AMTM, Fons Víctor Torres, 7 de gener de 1953.

125. AMTM, C 1014, Correspondència amb Joan Tauler.

126. AMTM, C 1014, Correspondència amb Joan Tauler, 15 de març de 1953.

Tauler a Barcelona el 1959. Una mort que provocaria la reacció del Col·legi d'Advocats, «habiéndose acordado hacer constar en acta el sentimiento producido en la corporación por su pérdida, y trasladar a sus familiares el pésame de los reunidos».¹²⁷ Una mort que el que fou amic seu i interlocutor en afers de caça, Antoni Terré, descrivia prou eloqüentment quan deia:

La mort de l'amic Tauler, en altres circumstàncies, hauria tingut una certa ressonància. Ara no n'ha tingut cap i només uns quants vam acompanyar-lo al cementiri. Així anirem desapareixent, l'un després de l'altre, obscurament, els pocs que restem dels temps de gesta [...].¹²⁸

127. ANC-ACAB, Expedient J. Tauler Palomeras, 30 d'abril de 1959. Malauradament, no he estat capaç de localitzar cap d'aquests familiars que esmentava el citat document.

128. BLADÉ (2007), p. 427.